

Glossari botànic

Tal com s'explica a la «Introducció», algunes de les denominacions recollides en aquesta obra es refereixen no a la planta sencera, sinó a parts concretes o a estats, per exemple. Per a reflectir aquesta precisió d'ús, s'han fet servir una seixantena de mots de l'àmbit de la botànica, més o menys específics, que funcionen com a delimitadors de l'abast semàntic de les denominacions a què acompanyen, restringint-ne l'aplicació.

Aquests mots (o expressions) delimitadors apareixen al costat de la denominació afectada, entre parèntesis i en lletra no negreta: **clementina** (fruit), **nou de cola** (llavor) o **pèl de dacsà** (estigmes i estils). Es tracta de termes referits a parts de la planta (*escorça*, *fibres de la tija* o *turió*), a estadis de desenvolupament o fenològics (*espigues immadures*, *fruit tendre* o *tija seca*) o a entitats biològiques (*peu femení* o *peu masculí*).

A la taula següent es recull el conjunt de mots i expressions emprades, amb un exemple concret d'ús en aquesta obra. Per a facilitar la interpretació dels tecnicismes botànics, se n'ofereix la definició corresponent, adaptada a partir de la que figura en el diccionari normatiu (el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans, DIEC2-E).

Noms de plantes

Mot delimitador	Definició	Exemple
ametlla	ametlla <i>n f</i> Llavor anàloga a la de l'ametlla, com la del préssec, l'albercoc, etc.	nou moscada (ametlla) <i>n f</i>
apèndix de la llavor	apèndix <i>n m</i> Part subsidiària de la llavor, a manera de prolongació.	miraguà (apèndix de la llavor) <i>n m</i>
aril	aril <i>n m</i> Excrecència que es forma en algunes llavors com a conseqüència del desenvolupament del funicle després de la fecundació.	macís (aril) <i>n m</i>
arrel	arrel <i>n f</i> Part inferior d'una planta vascular, generalment enfonsada a terra, que creix en sentit oposat a la tija, desproveïda de fulles i òrgans de reproducció, i serveix primordialment per a fixar la planta al sòl i absorbir l'aigua i altres substàncies nutrients.	salsifí (arrel) <i>n m</i>
botó floral	botó floral <i>n m</i> Flor abans d'obrir-se, que, organogràficament, correspon a una gemma floral.	clavell d'adroguer (botó floral) <i>n m</i>
bràctea amb flors	bràctea <i>n f</i> Òrgan foliaci, situat vora les flors, d'estructura més simple que la de les fulles normals i de forma, de mida, de coloració, etc., diferents d'aquestes.	til·la (bràctea amb flors) <i>n f</i>
bràctees		fullola (bràctees) <i>n f</i>
branca	branca <i>n f</i> Divisió i subdivisió de la tija d'una planta i, en particular, del tronc dels arbres.	redolta (branca) <i>n f</i>
bulb	bulb <i>n m</i> Òrgan, ordinàriament subterrani, format per una tija molt curta i engruixida, que treu arrels per la part inferior, sovint recoberta d'un embolcall de fulles membranoses o carneses.	cabeça (bulb) <i>n f</i>
bulbil	bulbil <i>n m</i> Petit bulb que neix a l'axil·la d'una fulla carnosa o esquama d'un altre bulb.	gra (bulbil) <i>n m</i>
carpel	carpel <i>n m</i> Fulla modificada que porta els primordis seminals i que, en les plantes angiospermes, sola o amb d'altres, forma el pistil.	grill (carpel) <i>n m</i>
cecidi	cecidi <i>n m</i> Hipertròfia de teixits vegetals induïda per agents físics o químics diversos, produïts generalment per paràsits, especialment per insectes i àcars especialitzats.	macarotes de roure (cecidi) <i>n f pl</i>
cladodi	cladodi <i>n m</i> Tija comprimida lateralment, verda i, per tant, fotosintètica.	pales de figuera palera (cladodi) <i>n f pl</i>
con	con <i>n m</i> Pinya i altres òrgans fructífers de les coníferes.	pinyoca (con) <i>n f</i>
eix de la infructescència	infructescència <i>n f</i> Conjunt de fruits procedents d'una inflorescència, especialment quan són més o menys concrecents.	capçons de blat de moro (eix de la infructescència) <i>n m pl</i>
escorça	escorça <i>n f</i> Conjunt dels teixits externs de la tija i l'arrel, situats externament al cilindre central en els òrgans herbacis, i al càmbit vascular en els llenyosos.	canyella blanca (escorça) <i>n f</i>

Mot delimitador	Definició	Exemple
espigues imadures	espiga <i>n f</i> Conjunt de flors o de grans disposats al llarg d'un eix comú que forma la part terminal de les tiges o cames de la majoria de cereals i de moltes gramínies silvestres.	atotxons (espigues imadures) <i>n m pl</i>
estigmes	estigma <i>n m</i> Part apical del pistil de la flor, que rep el pol·len.	safrà (estigmes) <i>n m</i>
estigmes i estils	estil <i>n m</i> Prolongament filiforme de l'ovari d'una flor, que sosté l'estigma.	barba de blat d'Índia (estigmes i estils) <i>n f</i>
fibres de la tija	fibra <i>n f</i> Element flexible i filiforme.	clin (fibres de la tija) <i>n m/f</i>
flor	flor <i>n f</i> Part d'una planta fanerògama que consta dels òrgans de reproducció, estams i carpels, i generalment d'un o més embolcalls protectors d'aquests òrgans, calze i corol·la, de colors i formes vistosos i sovint aromàtics.	camèlia (flor) <i>n f</i>
flor masculina		badabadoc (flor masculina) <i>n m</i>
fruit	fruit <i>n m</i> Òrgan que conté les llavors en les plantes angiospermes, originat bàsicament pel desenvolupament de l'ovari, de forma i consistència diverses segons les espècies.	carabassa per a dolç (fruit) <i>n f</i>
fruit dessecat		pansa (fruit dessecat) <i>n f</i>
fruit gros		noga (fruit gros) <i>n f</i>
fruit jove		carabasseta (fruit jove) <i>n f</i>
fruit tendre		mongeta tendra (fruit tendre) <i>n f</i>
fulla	fulla <i>n f</i> Òrgan laminar generalment de creixement limitat, ordinàriament verd, que neix lateralment de la tija d'una planta i és característic de l'esperòfit de les plantes superiors.	rapa (fulla) <i>n f</i>
fulla seca		tabaquera (fulla seca) <i>n f</i>
fulles		porrassa (fulles) <i>n f</i>
fulles i arrels		escarxot (fulles i arrels) <i>n m</i>
fulles i brots	brot <i>n m</i> Ram tendre recentment desenvolupat d'un borro o gemma.	te (fulles i brots) <i>n m</i>
gàlbul	gàlbul <i>n m</i> Estròbil fructífer, llenyós o carnós, de vegades comestible, propi de la família de les cupressàcies.	bolles de sivina (gàlbul) <i>n f pl</i>
gra	gra <i>n m</i> Conjunt dels fruits o llavors de diverses plantes alimentoses separats de l'espiga, de la tavella, etc.	civada (gra) <i>n f</i>
inflorescència	inflorescència <i>n f</i> Sistema de ramificació especialitzat i ben individualitzat que porta un conjunt de flors.	enganxacabells (inflorescència) <i>n m</i>
inflorescència femenina		panotxa (inflorescència femenina) <i>n f</i>
inflorescència masculina		plomall (inflorescència masculina) <i>n m</i>
inflorescència seca		caramuixa (inflorescència seca) <i>n f</i>
infructescència	infructescència <i>n f</i> Conjunt de fruits procedents d'una inflorescència, especialment quan són més o menys concrecents.	bagot (infructescència) <i>n m</i>
infructescència imadura		figó (infructescència imadura) <i>n m</i>
llavor	llavor <i>n f</i> Germen pluricel·lular, sovint tancat dintre d'un fruit, que, un cop madura i es desenvolupa en condicions adequades, dona naixença a una planta.	llavor de puça (llavor) <i>n f</i>

Noms de plantes

Mot delimitador	Definició	Exemple
lluc tendre	lluc <i>n m</i> Rebrot que treu una planta.	margalló (lluc tendre) <i>n m</i>
massa fibrosa	veg. fibra	pilotes de mar (massa fibrosa) <i>n f pl</i>
palla	palla <i>n f</i> Conjunt de les tiges d'alguns cereals, especialment del blat, després de la batuda, emprat com a farratge, per a fer el llit del bestiar, per a embalar, per a emplenar, etc.	palló (palla) <i>n m</i>
papus	papus <i>n m</i> Apèndix consistent en un conjunt de pèls simples o plomosos, de setes o d'esquames, o en un vorell membranós provinent del calze, que corona els fruits de les plantes de la família de les compostes.	animetes (papus) <i>n f pl</i>
peduncle fructífer	peduncle <i>n m</i> Cua o suport d'una flor, d'un fruit o d'una inflorescència ben delimitada.	anacard (peduncle fructífer) <i>n m</i>
peu femení	peu <i>n m</i> Tronc d'una planta.	llorera (peu femení) <i>n f</i>
peu jove		carrasquissos (peu jove) <i>n m pl</i>
peu masculí		badoc (peu masculí) <i>n m</i>
pinyol	pinyol <i>n m</i> Part interna, llenyosa, d'un fruit carnós, que sol correspondre a l'endocarpí.	coco (pinyol) <i>n m</i>
polpa	polpa <i>n f</i> Part carnosa dels fruits o d'altres òrgans vegetals.	nyanya de carbassa (polpa) <i>n f</i>
rebrot	rebrot <i>n m</i> Brot que surt accidentalment en una planta llenyosa.	coniell (rebrot) <i>n m</i>
rizoma	rizoma <i>n m</i> Tija subterrània, normalment de creixement horitzontal, amb aspecte d'arrel.	galanga (rizoma) <i>n f</i>
soca	soca <i>n f</i> Tronc de l'arbre.	cep (soca) <i>n m</i>
tija	tija <i>n f</i> Òrgan de les plantes cormofítiques, generalment cilíndric i aeri, que porta les fulles.	camot de blat de moro (tija) <i>n m</i>
tija florida		mosquitets (tija florida) <i>n m pl</i>
tija florífera		ballaric (tija florífera) <i>n m</i>
tija seca		caramuixa (tija seca) <i>n f</i>
tija verda		albó (tija verda) <i>n m</i>
tubercle	tubercle <i>n m</i> Tija subterrània curta i molt engruixida que acumula substàncies de reserva.	castanya de terra (tubercle) <i>n f</i>
turió	turió <i>n m</i> Brot tendre que neix d'un rizoma.	espàrgol (turió) <i>n m</i>
valves del fruit	valva <i>n f</i> Porció de la coberta d'un fruit sec i dehiscent que es forma en esquinçar-se aquesta longitudinalment.	tavella de mongeta (valves del fruit) <i>n f</i>